

ISHLAB CHIQUARISH HAJMINI KENGAYTIRISHDA INVESTITSIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO‘LLARI

Ilmiy rahbar: Qodirov Zohidjon

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrasi i.f.f.d. dotsent,

Abduhoshimov Kamoliddin

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Maqola “Ishlab chiqarish hajmini kengaytirishda investitsiya salohiyatini oshirish yo‘llari” mavzusiga bag‘ishlangan bo‘lib, unda korxonalarda ishlab chiqarish quvvatini oshirish va investitsiya imkoniyatlarini kengaytirishning samarali yo‘llari tahlil qilinadi. Maqolada sanoat va ishlab chiqarish korxonalari faoliyatini rivojlantirishda investitsiya jalb qilishning ahamiyati, investitsiya strategiyalarini shakllantirish, moliyaviy va kredit resurslaridan samarali foydalanish, shuningdek, innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish hajmini oshirish masalalari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: ishlab chiqarish hajmi, investitsiya salohiyati, moliyaviy resurslar, innovatsion texnologiyalar, sanoat korxonalari, raqobatbardoshlik.

Kirish. Korxonalarda ishlab chiqarish quvvatini oshirish va investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish bugungi kunda raqobatbardosh va barqaror iqtisodiy faoliyat yuritish uchun eng muhim omillardan biridir. Ishlab chiqarish quvvatini kengaytirish korxonaning mahsulot hajmini oshirish, bozor ulushini kengaytirish va moliyaviy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi [1]. Shu bilan birga, investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish korxonaga qo‘shimcha moliyaviy resurslarni jalb qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va yangi mahsulotlar ishlab chiqarish

imkonini beradi. Ishlab chiqarish quvvatini oshirishning birinchi va eng asosiy yo‘li - mavjud ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishdir. Bu usul korxonaning ishlab chiqarish jarayonlarini tahlil qilish, ishlab chiqarish liniyalarini optimallashtirish va ishchi jarayonlarni avtomatlashtirish orqali amalga oshiriladi. Masalan, ishlab chiqarish liniyalarini qayta tashkil etish orqali mahsulot ishlab chiqarish tezligi oshadi, resurslar sarfi kamayadi va ishlab chiqarish quvvati kengayadi. Shu bilan birga, xomashyo va energiya resurslarini tejash orqali ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish mumkin.

Ikkinchi yo‘l - korxonaga tashqi investitsiya jalb qilish. Bu jarayon bank kreditlari, xorijiy va mahalliy investorlar sarmoyasi, shuningdek davlat tomonidan kafolatlangan subsidiyalar orqali amalga oshiriladi. O‘zbekiston sharoitida korxonalar ko‘pincha imtiyozli kredit dasturlaridan foydalanadi, bu esa ishlab chiqarish quvvatini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi. Xorijiy investorlarni jalb qilish esa korxona uchun qo‘shimcha moliyaviy resurslar yaratadi va ilg‘or texnologiyalarni joriy etish imkonini beradi.

Uchinchi yo‘l - innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayoniga joriy etish. Zamonaviy uskunalar va avtomatlashtirilgan tizimlar mahsulot ishlab chiqarish quvvatini oshirishga, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga va mahsulot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi [2]. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv tizimlari ishlab chiqarish jarayonini real vaqt rejimida nazorat qilish imkonini beradi, bu esa xatoliklarni kamaytiradi va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi.

To‘rtinchi yo‘l - korxona ichki resurslarini optimallashtirish. Ichki resurslar - bu xodimlar, ishlab chiqarish uskunalari va moliyaviy mablag‘lar bo‘lib, ularni optimal boshqarish orqali ishlab chiqarish quvvatini kengaytirish mumkin. Masalan, ishlab chiqarish bo‘limlari faoliyatini birlashtirish, ishchi jarayonlarni avtomatlashtirish va resurslarni maqsadli taqsimlash orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish mumkin.

Beshinchi yo‘l - ishlab chiqarish strategiyasini shakllantirish va bozor talabini prognozlash. Korxona rahbarlari bozorni doimiy tahlil qilib, ishlab chiqarish hajmini va investitsiya rejasini aniq belgilashlari lozim. Bu nafaqat resurslarni samarali taqsimlash, balki korxona daromadini barqarorlashtirish va bozor raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Bozor prognozlarini muntazam kuzatish orqali korxona yangi imkoniyatlardan samarali foydalanadi va ishlab chiqarish hajmini mos ravishda sozlaydi. Shuningdek, korxonalar investitsiyaviy loyihalarni moliyalashtirish orqali qo‘shimcha imkoniyatlar yaratishi mumkin. Innovatsion va startap loyihalarini qo‘llab-quvvatlash, yangi texnologiyalarni joriy etish va yangi mahsulotlar ishlab chiqarish orqali korxona ishlab chiqarish quvvatini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, mahsulot sifatini yaxshilash va bozor talabiga moslashuvchanlikni oshirish imkonini beradi.

Investitsiya salohiyatini oshirishning muhim yo‘llaridan yana biri - moliyaviy nazoratni kuchaytirish va xarajatlarni optimallashtirishdir [3]. Korxona ishlab chiqarish va investitsiya jarayonlarida moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta‘minlashi kerak. Bu esa qo‘shimcha mablag‘larni ishlab chiqarish quvvatini kengaytirishga yo‘naltirish imkonini beradi.

O‘zbekiston iqtisodiyoti so‘nggi yillarda sezilarli o‘sish sur‘atlarini qayd etmoqda. Shu bilan birga, sanoat va ishlab chiqarish korxonalari faoliyatini rivojlantirish va ularning raqobatbardoshligini oshirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu jarayonda korxonalarga investitsiya jalb qilishning o‘rni beqiyosdir. Investitsiya resurslari orqali korxonalar ishlab chiqarish quvvatini kengaytiradi, yangi texnologiyalarni joriy etadi va mahsulot sifatini yaxshilaydi [4]. Shu bilan birga, O‘zbekiston sharoitida korxonalarga investitsiya jalb qilishning mavjud imkoniyatlari va ularni amalga oshirishdagi muammolarni aniqlash muhim ahamiyatga ega.

O‘zbekiston sharoitida korxonalarga investitsiya jalb qilishning birinchi imkoniyati davlat tomonidan yaratilgan qulay iqtisodiy va huquqiy muhitdir. 2020-

2025 yillarda qabul qilingan iqtisodiy islohotlar natijasida sarmoyadorlar uchun soliq imtiyozlari, bojxona to'lovlarida chegirmalar va davlat kafolati bilan ta'minlangan investitsiya loyihalari joriy etildi. Masalan, "Investitsiya faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi qonun korxonalarni sarmoya jalb qilish jarayonida huquqiy kafolat bilan ta'minlaydi. Shu bilan birga, maxsus iqtisodiy zonalar va erkin iqtisodiy hududlar tashkil etilib, ularning hududida soliq va bojxona imtiyozlari qo'llaniladi. Bu korxonalar uchun sarmoya jalb qilishning sezilarli imtiyozlaridan biri hisoblanadi.

Ikkinchi imkoniyat - bank kreditlari va moliyaviy institutlar tomonidan taqdim etilayotgan imtiyozli kreditlar. O'zbekiston bank tizimi korxonalarga ishlab chiqarish va investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun turli kredit mahsulotlarini taklif etadi. Masalan, "O'zsanoatqurilishbank" va "Agrobank" tomonidan sanoat korxonalari uchun past foiz stavkalari bilan imtiyozli kreditlar ajratiladi. Shuningdek, "Yoshlar kredit dasturi" kabi davlat dasturlari kichik va o'rta korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Uchinchi imkoniyat - xorijiy investorlarni jalb qilish va qo'shma korxonalarni tashkil etishdir. So'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyoti xorijiy sarmoyadorlar uchun yanada jozibador bo'lib, turli sektorlar, jumladan sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalariga sarmoya kiritilmoqda. Xorijiy investorlar ko'pincha ilg'or texnologiyalarni joriy etish, yangi ishlab chiqarish uskunalarini sotib olish va eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan loyihalarga sarmoya kiritadi. Shu bilan birga, korxonalarga investitsiya jalb qilishda bir qator muammolar ham mavjud. Birinchi muammo - moliyaviy resurslarning yetarli emasligi. Ko'plab korxonalar uchun bank kreditlari yoki investitsiya mablag'lari yetarli bo'lmaydi, bu esa ishlab chiqarish quvvatini kengaytirish va yangi texnologiyalarni joriy etishni sekinlashtiradi. Ikkinchi muammo - byurokratik to'siqlar va ruxsatnomalar olishdagi

murakkabliklar. Ba'zi hollarda, sarmoya loyihalarini amalga oshirish uchun bir nechta davlat organlaridan ruxsat olish talab etiladi, bu esa loyihani kechiktiradi.

Uchinchi muammo - investitsiyaviy loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi qiyinchiliklar. Korxonalar investitsiya jalb qilganda, loyiha rentabelligi va daromadliligi oldindan aniq prognoz qilinmagan bo'lsa, bu moliyaviy yo'qotishlarga olib keladi. Shu sababli korxonalar investitsiya loyihalarini rejalashtirishda moliyaviy tahlil va risklarni baholashga alohida e'tibor qaratishi lozim. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni joriy etishda malakali kadrlar yetishmasligi ham muammo sifatida qayd etiladi. Zamonaviy uskunalarni boshqarish va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish uchun malakali xodimlar zarur. Shu sababli, korxonalar investitsiya loyihalarini amalga oshirishdan oldin xodimlarning malakasini oshirish va o'quv dasturlarini joriy etishni rejalashtirishi lozim.

Korxonalarga investitsiya jalb qilish samaradorligini oshirish va mavjud muammolarni bartaraf etish maqsadida bir qator amaliy takliflar ishlab chiqish mumkin [5]. Birinchi navbatda, moliyaviy resurslar bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish zarur. Shu nuqtai nazardan, davlat tomonidan ajratiladigan imtiyozli kreditlar hajmini oshirish va ularni ko'proq korxonalarga yetkazish tavsiya etiladi. Foiz stavkalarini pasaytirish orqali korxonalar qo'shimcha mablag'larni osonlik bilan jalb qilishi mumkin. Shu bilan birga, banklar bilan hamkorlikni kuchaytirish va kichik hamda o'rta korxonalar uchun maxsus kredit paketlarini yaratish moliyaviy qo'llab-quvvatlashni yanada kengaytiradi.

Investitsiya loyihalarini amalga oshirish jarayonida byurokratik to'siqlarni kamaytirish muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda ruxsat berish jarayonlarini soddalashtirish va yagona elektron platforma orqali loyihalarni ro'yxatdan o'tkazish taklif etiladi. Ruxsatnomalar va litsenziyalarni olish muddatlarini qisqartirish ham korxonalarga vaqtni tejash va investitsiya loyihalarini tez amalga oshirish imkonini beradi. Shuningdek, davlat organlari o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish orqali

loyihalarni kechiktiradigan byurokratik to'siqlarni kamaytirish mumkin. Investitsiya loyihalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun loyihalarni moliyaviy tahlil qilish va risklarni baholash xizmatlarini kengaytirish zarur. Davlat va moliyaviy institutlar tomonidan loyiha rentabelligini baholash bo'yicha maslahatlar berish orqali korxonalar investitsiya jalb qilishda xatolarga yo'l qo'ymaslik imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, loyiha moliyaviy jihatdan barqaror bo'lsa, investorlar jalb qilish ehtimoli oshadi va ishlab chiqarish salohiyati kengayadi.

Malakali kadrlar yetishmasligini bartaraf etish bo'yicha takliflar ham dolzarbdir. Korxonalar xodimlarini zamonaviy texnologiyalarni boshqarish bo'yicha doimiy treninglar va malaka oshirish kurslariga jalb etishi lozim [6]. Oliy ta'lim muassasalari va kasb-hunar maktablari bilan hamkorlik qilib, sanoat ehtiyojlariga mos kadrlarni tayyorlash tavsiya etiladi. Shu bilan birga, mavjud xodimlarni ilg'or texnologiyalarni boshqarish bo'yicha malaka oshirish orqali ishlab chiqarish jarayonida xatoliklarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish mumkin.

Xorijiy investorlarni jalb qilishni kengaytirish ham muhim yo'nalish hisoblanadi. Investitsiya shartlarini soddalashtirish, soliqlar va bojxona to'lovlarida qo'shimcha imtiyozlar yaratish orqali xorijiy investorlarning mamlakatga qiziqishini oshirish mumkin. Investorlar uchun loyiha xavfsizligini kafolatlash va davlat tomonidan qo'shimcha kafolatlar berish ularni samarali jalb etish imkonini yaratadi. Shu yo'l bilan korxonalar zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish quvvatini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish bo'yicha takliflar ham alohida ahamiyatga ega. Davlat tomonidan texnologik modernizatsiya loyihalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash, grant va subsidiya dasturlarini kengaytirish orqali korxonalar innovatsion yechimlarni tez joriy etishi mumkin [7]. Innovatsion startaplar va ilmiy loyihalarni sanoat korxonalari bilan integratsiyalash esa ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, korxonalar

ichki resurslarni optimallashtirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirishi mumkin. Xodimlar ish jarayonida samarali ishlashga rag‘batlantirilishi, ishlab chiqarish liniyalari optimallashtirilishi va avtomatlashtirilishi korxona ishlab chiqarish quvvatini kengaytirishga yordam beradi. Shu yo‘l bilan sarmoya jalb qilish samaradorligi oshadi va investitsiyalarning qaytimi yuqori bo‘ladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarish hajmini kengaytirishda investitsiya salohiyatini oshirish korxonalarning barqaror rivojlanishi, raqobatbardoshligini mustahkamlashi va mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli o‘shishiga xizmat qiladi. Bu jarayonda davlat tomonidan yaratilgan qulay iqtisodiy va huquqiy muhit, imtiyozli kreditlar, xorijiy investorlarni jalb qilish va innovatsion texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlash muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, moliyaviy resurslar yetishmasligi, byurokratik to‘siqlar, loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlashdagi qiyinchiliklar va malakali kadrlar yetishmasligi kabi muammolar mavjud. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun imtiyozli kreditlarni kengaytirish, byurokratik jarayonlarni soddalashtirish, moliyaviy tahlil va risklarni baholash xizmatlarini kuchaytirish, xodimlarning malakasini oshirish va xorijiy investorlarga qo‘shimcha rag‘batlar yaratish taklif etiladi. Natijada, korxonalar ishlab chiqarish quvvatini samarali kengaytirishi, innovatsion texnologiyalarni joriy etishi va raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M.S.Qosimov, G.Ya. Muxamedjanova. “Investitsiya loyihalari tahlili”. (O‘quv qo‘llanma). -T., TDIU, 2011, 212 bet.
2. Инвестиции и инвестиционная деятельность : учебник / Л. И. Юзвович, М. С. Марамыгин, Е. Г. Князева, М. И. Львова, Ю. В. Куваева, М. В. Чудиновских, С. А. Дегтярев ; под общ. ред. Л. И. Юзвович ; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Уральский

государственный экономический университет. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2021. – 498 с.

3. Bazarova, G. "SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN SOCIO ECONOMIC DEVELOPMENT ROLE AND IMPORTANCE." Экономика и социум 10 (125) (2024): 53-57.

4. Investitsiya va lizing asoslari: O'quv qo'llanma / SH.Q. Fozilchayev, N.G'.Xidirov; – T.: «Iqtisod-Moliya», 2017. – 248 b.

5. Абдуллаев Б., Эргашев Х. ИННОВАЦИОННОЕ МЫШЛЕНИЕ В УПРАВЛЕНИИ ПРОИЗВОДСТВАМИ //Инновационные технологии на транспорте: образование, наука, практика. – 2017. – С. 246-249.

6. Kobulov I., Sh E. DIGITAL ECONOMY AND LABOR MARKET: NEW PROFESSIONS AND CAREER OPPORTUNITIES //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 303-305.

7. Baxodir A. INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH HAQIDA UMUMIY TUSHUNCHALAR //Management, Marketing and Finance. – 2025. – Т. 2. – №. 1. – С. 130-138.